

Nghiên cứu các yếu tố ảnh hưởng đến thái độ học tập của học sinh trung học phổ thông

Phạm Thị Thùy Linh*

*Viện Tâm lý – Giáo dục Braincare

Received: 16/12/2023; Accepted: 20/12/2023; Published: 10/01/2024

Abstract: Based on an overview of related theoretical issues (concept of learning attitude, expression of students' learning attitudes), identify factors affecting students' learning attitudes high school; The author of the article researches and analyzes the current situation of the influence of factors on students' learning attitudes, including objective factors (teachers' teaching methods, family environment, educational institutions). material,) and subjective factors (students' ability to absorb, students' health; learning motivation).

Keywords: Learning attitude, high school students; Factors affecting

1. Đặt vấn đề

Thái độ học tập (TĐHT) của học sinh nói chung, trong đó có học sinh trung học phổ thông (THPT) là nhân tố chủ quan, đóng vai trò quan trọng, quy định hiệu quả của hoạt động học tập. Thái độ học tập vừa là mục đích, vừa là điều kiện của hoạt động học tập. Để tiếp thu tri thức một cách hiệu quả, người học cần có thái độ học tập đúng đắn, tích cực. Thái độ học tập đúng đắn, tích cực giúp người học kiên định, xác định rõ mục tiêu cần đạt được trong quá trình học tập, tự giác, tích cực, chủ động học tập, từ đó sẽ có kết quả học tập tốt. Ngược lại, nếu không có thái độ học tập đúng đắn, tích cực người học dễ chán nản, thờ ơ trong học tập và kết quả sẽ không được như mong muốn.

TĐHT của học sinh THPT chịu ảnh hưởng (AH) của nhiều yếu tố (YT) khách quan và chủ quan với mức độ ảnh hưởng khác nhau. Chính vì vậy, nghiên cứu xác định các yếu tố ảnh hưởng và đánh giá được mức độ ảnh hưởng của các yếu tố là vấn đề cần được quan tâm để góp phần hình thành và phát triển thái độ học tập đúng đắn ở học sinh THPT là vấn đề có ý nghĩa quan trọng, nhất là trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm thái độ học tập

TĐHT là một dạng thái độ trong hệ thống thái độ phong phú của con người. Có nhiều quan niệm khác nhau về thái độ học tập. A.A.Xmirnov dựa vào đối tượng của thái độ phân chúng ra thành các nhóm: thái độ đối với xã hội, tập thể và mọi người, thái độ lao động (thái độ làm việc) và thái độ đối với bản thân. Theo cách phân loại này, thuộc loại thái độ làm

việc hay thái độ lao động - ở đây là lao động học tập, một hoạt động chủ đạo của học sinh [theo 4]. G.Witzlack cũng khẳng định: “về nguyên tắc và thái độ làm việc thống nhất với nhau ở một mức độ lớn” [6]. Trong nhiều công trình nghiên cứu lí luận và thực tiễn của tâm lý học khái niệm thái độ học tập bao hàm cả thái độ đối với điều được học. Chẳng hạn như quan niệm cho rằng: “là những tâm thế được hình thành nhờ học tập, mang nặng màu sắc xúc cảm, tạo ra sự phản ứng triệt để dễ chịu, hay không thoải mái đối với người, vật, tình huống hoặc ý tưởng nào đó” [5]. Mặc dù quan điểm khác nhau, nhưng các tác giả đều cho thấy: Thái độ tác động mạnh đến hành vi của học sinh, nếu có thái độ tích cực thì đó sẽ là “điểm tựa” cho sự nỗ lực nhận thức, sự sẵn sàng thực hiện nhiệm vụ học tập, tập trung, kiên nhẫn và độc lập trong học tập. Ngược lại, nếu không có thái độ tích cực sẽ dẫn đến thiếu tập trung chú ý, uể oải, thiếu nỗ lực, độc lập trong học tập.

2.2. Xác định các yếu tố ảnh hưởng đến thái độ học tập của học sinh trung học phổ thông

Thái độ học tập của học sinh THPT bị chi phối, tác động bởi nhiều yếu tố chủ quan và khách quan:

* Các yếu tố khách quan

- Phương pháp giảng dạy của giáo viên. Trong dạy học, giáo viên là người truyền đạt lại cho người học những tri thức được tích lũy trong kho tàng trí tuệ của nhân loại theo cách của riêng mình. Song, sự sáng tạo của giáo viên chứa đựng trong phương pháp truyền đạt và nghệ thuật giao tiếp sư phạm. Theo đó, phương pháp giảng dạy là một trong những yếu tố quan trọng nhất của quá trình dạy học. Vì thế phương pháp giảng dạy có sự tác

động, ảnh hưởng tới thái độ học tập của học sinh. Với cùng một nội dung, cùng một bài học nhưng học sinh có hứng thú và tích cực hay không, hoạt động học tập của học sinh có đạt được hiệu quả hay không phần lớn phụ thuộc vào phương pháp giảng dạy của giáo viên. Trong quá trình dạy học, nếu GV sử dụng các phương pháp dạy học phù hợp với đặc điểm tâm sinh lý, đặc điểm nhận thức, tăng cường sử dụng các phương pháp dạy học tích cực thì có thể khơi gợi sự hứng thú, lòng say mê, khả năng tư duy sáng tạo của người học, phát huy được tính tích cực học tập của học sinh. Bên cạnh đó bản thân GV cũng có thể là tấm gương sáng về tính tích cực, ham học hỏi sẽ ảnh hưởng đến thái độ, tình cảm và tính tích cực của học sinh. Điều đó cho thấy phương pháp dạy học của giáo viên có ảnh hưởng rất lớn đến thái độ học tập của học sinh. Và theo như một số nghiên cứu cho thấy, chỉ có phương pháp giảng dạy tích cực, sáng tạo, dễ hiểu, lấy người học làm trọng tâm mới có thể tạo cho học sinh sự hứng thú, niềm say mê trong học tập, từ đó góp phần nâng cao thái độ học tập tích cực của học sinh và tạo nên một môi trường học tập tích cực với chất lượng cao.

- *Môi trường gia đình.* Có thể nói, môi trường gia đình là yếu tố rất quan trọng ảnh hưởng tới thái độ học tập của học sinh. Môi trường gia đình tích cực, lành mạnh góp phần vào việc xây dựng động cơ, thái độ học tập, rèn luyện của học sinh; không khí gia đình vui vẻ, đầm ấm, hạnh phúc, là động lực tinh thần kích thích các con tập trung vào việc học để đạt hiệu quả cao. Ngược lại không gia đình tiêu cực, không hạnh phúc, với tâm trạng bi quan, chán nản... sẽ ảnh hưởng tiêu cực đến thái độ học tập của học sinh.

- *Cơ sở vật chất.* CSVC được hiểu là tất cả các phương tiện được sử dụng cho mục đích giảng dạy, học tập và các hoạt động khác liên quan đến bồi dưỡng, đào tạo tại trường nhằm giúp giáo viên nâng cao chất lượng giảng dạy và học sinh nâng cao khả năng tiếp thu, lĩnh hội, trải nghiệm kiến thức, đồng thời rèn luyện và hoàn thiện các kỹ năng cần thiết trong quá trình học tập tại trường. Điều kiện và phương tiện học tập có ảnh hưởng rất lớn đến niềm say mê, hứng thú, thái độ học tập của học sinh. Chẳng hạn như: thư viện, tài liệu tham khảo, hệ thống máy tính kết nối mạng, nhiệt độ và không gian phòng học có ảnh hưởng trực tiếp nhất. Việc đọc thêm các loại tài liệu không những giúp học sinh mở

rộng thêm kiến thức mà còn giúp cho học sinh thấy rõ ý nghĩa thực tiễn của môn học từ đó góp phần nâng cao hứng thú học tập cho học sinh. Thêm vào đó, các phương tiện hiện đại khác cũng giúp các thầy cô giảm thiểu đi phần thời gian trình bày thuần lý thuyết, dành nhiều thời lượng tiết học cho các em học sinh tiếp cận, trải nghiệm, tương tác, chủ động tư duy, tìm tòi và sáng tạo. Qua đó, các em có thể dễ dàng và thuận lợi hơn trong việc tiếp thu bài giảng, hiểu sâu và nhớ lâu hơn. Như vậy, cơ sở vật chất tốt và đầy đủ có thể tạo hứng thú và niềm say mê học tập cho học sinh cũng như đảm bảo cho công tác giảng dạy của giáo viên.

* Các yếu tố chủ quan

- *Khả năng nhận thức của học sinh:* Khả năng nhận thức của học sinh là cơ sở cho học sinh thích ứng được với các nhiệm vụ học tập. Đối với học sinh có khả năng nhận thức tốt thường các em sẽ có tâm lý hưng phấn, tích cực trong học tập. Ngược lại, khả năng nhận thức không tốt, học sinh sẽ có tâm lý lo sợ, né tránh, mặt khác tâm lý thua kém bạn bè có thể dẫn đến tình trạng nản chí, buông xuôi, thiếu phấn đấu trong học tập. Giải thích theo khoa học, khi có tâm lý vui vẻ, hưng phấn, lượng máu được đưa lên não nhiều hơn, bộ não người xử lý thông tin nhanh chóng, khả năng tiếp thu cao. Tâm lý tốt khiến ta nhìn nhận việc học như là một thú vui, học tập hăng say hơn. Ngược lại, khi tâm lý buồn chán, con người có nhiều suy nghĩ tiêu cực, tinh thần chịu stress, khả năng tập trung giảm, nhìn nhận việc học như một gánh nặng gây ảnh hưởng tiêu cực đến hiệu suất học tập.

- *Sức khỏe của học sinh:* Học tập là hoạt động trí óc. Vì thế, TĐHT chịu sự tác động nhiều bởi yếu tố thể chất. Nếu thể trạng tốt học sinh sẽ đủ sức khỏe tham gia các hoạt động học tập với tinh thần minh mẫn, tập trung cao độ... Ngược lại những em thể trạng yếu, khuyết tật các cơ quan nhận thức cảm tính.

- *Động cơ học tập:* ĐCHT chi phối thái độ học tập của học sinh. ĐCHT xuất phát từ bên trong, bản thân học sinh sẽ giúp họ có thái độ học tập tích cực. Những học sinh có ĐCHT do ý nguyện, sở thích của cá nhân sẽ giúp các em mong muốn khám phá, say sưa với nội dung, phương pháp học tập, vì thế thường có thái độ học tập tích cực. Tuy nhiên, không phải học sinh nào cũng do nguyện vọng cá nhân mà nhiều học sinh học tập ở đây do mong muốn của gia đình, do hoàn cảnh, điều kiện khác... Điều này có thể tác động mạnh đến TĐHT, thậm chí dẫn đến hiện tượng

chán nản hay bỏ bê việc học.

Nhìn chung, TĐHT của học sinh chịu AH bởi nhiều YT khách quan và chủ quan. Mỗi YT có vai trò và vị trí khác nhau, song chúng có mối quan hệ chặt chẽ, bổ sung và có tác động qua lại lẫn nhau.

2.3. Thực trạng mức độ ảnh hưởng của các yếu tố ảnh hưởng đến TĐHT của học sinh THPT

Việc đánh giá thực trạng mức độ ảnh hưởng của các yếu tố đến thái độ học tập của học sinh THPT được thực hiện thông qua khảo sát, phân tích ý kiến của 478 học sinh của 02 trường THPT: Trường THPT Quảng Oai (Hà Nội), THPT Văn Giang (Hưng Yên) với 03 mức độ: yếu, vừa, mạnh. Kết quả khảo sát thể hiện ở bảng 1 và 2. (*Ảnh hưởng yếu: $1,0 \leq ĐTB \leq 1,66$; ảnh hưởng vừa: $1,66 < ĐTB \leq 2,33$; ảnh hưởng mạnh: $2,33 < ĐTB \leq 3,0$*)).

* Thực trạng mức độ ảnh hưởng của các yếu tố khách quan

Bảng 2.1. KQKS thực trạng mức độ AH của các YT khách quan đến TĐHT của học sinh THPT

Các yếu tố	$\bar{X}$	Mức độ AH
1. Phương pháp giảng dạy của GV	2,82	Mạnh
2. Môi trường gia đình	2,75	Mạnh
3. Cơ sở vật chất	2,12	Vừa
Chung	2,56	Mạnh

Thông tin kết quả ở bảng 2.1 cho thấy, các YT khách quan được khảo sát đều có ảnh hưởng đến thái độ học tập của học sinh THPT. Trong đó, “*Phương pháp giảng dạy của giáo viên*” được học sinh đánh giá là có ảnh hưởng mạnh và có cao nhất với $\bar{X} = 2,82$. Qua phỏng vấn, chúng tôi biết được sức hấp dẫn trong giảng dạy của GV có ảnh hưởng rất mạnh đến thái độ học tập của học sinh THPT. Với học sinh bình thường đã có AH rất nhiều hướng chỉ các em gặp nhiều khó khăn về tâm lý do hoàn cảnh gia đình, ít có động lực học tập và nhất là những em khiếm thị gặp nhiều khó khăn trong học tập thì phương pháp giảng dạy của người GV là động lực lớn nhất để các em hứng thú với học tập hơn.

* Thực trạng mức độ ảnh hưởng của các yếu tố chủ quan

Bảng 2.2. KQKS thực trạng mức độ AH của các YT chủ quan đến TĐHT của học sinh THPT

Các YT	$\bar{X}$	Mức độ AH
1. Khả năng tiếp thu của học sinh	2,50	Mạnh
2. Sức khoẻ của học sinh	2,76	Mạnh
3. Động cơ học tập	2,22	Vừa
Chung	2,49	Mạnh

Thông tin kết quả ở bảng 2.2 có thể thấy, với $\bar{X} = 2,49$, các yếu tố chủ quan có ảnh hưởng mạnh đến thái độ học tập của học sinh THPT. Trong đó, “*Khả năng tiếp thu của học sinh*”, “*Sức khoẻ của học sinh*”, được các em đánh giá mạnh, $\bar{X}$ lần lượt là 2,50 và 2,76. Yếu tố “*Động cơ học tập*” được đánh giá ảnh hưởng ở mức vừa, $\bar{X}$ là 2,22.

Như vậy các YT chủ quan và khách quan đều có AH mạnh đến thái độ học tập của học sinh THPT, trong đó các YT khách quan có $\bar{X}$ chung cao hơn các YT chủ quan.

3. Kết luận

Thái độ học tập là một bộ phận hợp thành, một thuộc tính trọn vẹn của ý thức, quy định tính sẵn sàng hành động của người học đối với hoạt động học tập theo một chiều hướng nhất định, được biểu hiện thông qua nhận thức, xúc cảm và hành động tương ứng. Thái độ học tập của học sinh THPT được thể hiện qua một số mặt khác nhau, chịu sự tác động của nhiều yếu tố, trong đó có yếu tố chủ quan và yếu tố khách quan. Kết quả nghiên cứu cho phép khẳng định các yếu tố khách quan và chủ quan nêu trên đều ảnh hưởng nhiều đến thái độ học tập của học sinh THPT. Nghiên cứu này là cơ sở khoa học có ý nghĩa tham khảo cho giáo viên và học sinh các trường THPT và các nhà nghiên cứu theo hướng này.

Tài liệu tham khảo

1. Phan Thị Ngọc Anh, Mạc Văn Trang, Nguyễn Viết Sự, Đỗ Thị Hòa, Trần Ninh Giang (1994), Nghiên cứu thái độ học tập của học sinh học nghề và những yếu tố ảnh hưởng đến thái độ học tập trong quá trình đào tạo ở trường, Viện Nghiên cứu Phát triển Giáo dục, Hà Nội.
2. Phạm Mạnh Hà (2007), Thái độ của học sinh trong việc lựa chọn nghề nghiệp, Tạp chí Tâm lý học, Số 3/2007.
3. Lê Văn Hồng, Lê Ngọc Lan, Nguyễn Văn Thành, (2001), Tâm lý học lứa tuổi và tâm lý học sư phạm, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
4. Hoàng Đức Nhuận- Lê Đức Phúc (1996), Cơ sở lý luận của việc đánh giá chất lượng học tập của học sinh phổ thông, Chương trình KHCN cấp nhà nước KX-07, Đề tài KX – 07-08, Hà Nội.
5. Đào Thị Oanh (2004), Một số khía cạnh xung quanh vấn đề phương pháp nghiên cứu thái độ, Tạp chí Tâm lý học, 3/2004: 43-48.
6. Witzlack G. Verhalter shenertung und schlerbeurteilung und Schulerbeclung. Volk und Wissen Volkseigemer Verlag Berlin 1982